नियम/दर्ता नं. ३४

छथर जोरपाटी गाउँपालिका

सरसफाई तथा फोहोर व्यवस्थापन कार्यविधि २०७६

कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मितिः २०७६।१०।२९

छथर जोरपाटी गाउँपालिका
धनकुटा

प्रस्तावना

फोहरमैलालाई श्रोतमा नै न्यूनीकरण, पुनः प्रयोग, प्रशोधन वा विसर्जन गरी फोहरमैलाको व्यवस्थित तथा प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्न तथा फोहरमैलाबाट जनस्वास्थ्य तथा वातावरणमा पर्न सक्ने प्रतिकूल प्रभावलाई कम गरी स्वच्छ तथा स्वस्थ वातावरण कायम गर्नका लागि फोहरमैला व्यवस्थापन जस्तो अत्यन्त जरुरी सेवा सम्बन्धी कानूनलाई संशोधन र एकीकरण गर्न नेपाल सरकारले "फोहरमैला व्यवस्थापन ऐन, २०६८" जारी गरी उक्त ऐनको दफा ३ ले फोहरमैलाको व्यवस्थापन गर्न स्थानान्तरण केन्द्र (ट्रान्सफर स्टेशन), ल्याण्डफिल साइट, प्रशोधन प्लाण्ट, कम्पोष्ट प्लाण्ट, बायो ग्यास प्लाण्ट लगायत फोहरमैलाको सङ्कलन, अन्तिम विसर्जन तथा प्रशोधनका लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधार तथा संरचनाको निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने साथै फोहरमैला सङ्कलन केन्द्र, स्थानान्तरण केन्द्र वा प्रशोधन स्थलमा फालिएको वा राखिएको फोहरमैला वा सरसफाईको सिलसिलामा जम्मा भएको फोहरमैलाको प्रबन्ध गर्ने टोल तथा शहरको वातावरणलाई स्वच्छ सफा र हराभरा राख्न स्थानीय तह जिम्मेवारी रहेकोले यस गाउँपालिकाको फोहर व्यवस्थापन, सरसफाई तथा प्लाष्टिकजन्य झोलाहरुको नियमन र व्यवस्थापन, वातावरण सरंक्षण गर्न बान्छनीय भएकोले, फोहरमैला व्यवस्थापन ऐनको दफा ५१ को उपदफा २ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी स्थानिय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा ४ खण्ड (ङ) मा स्थानिय तहले गर्न सक्ने काम, कर्तव्य र अधिकार क्षेत्र भित्र रहेर छथर जोरपाटी गाउँपालिकाको स्वास्थ्य तथा सरसफाई ऐन २०७५ को दफा ३३ लाई कार्यन्वयन गर्न दफा ४०.२ वमोजिम यो कार्यविधि तयार गरी गाउँ कार्यपालिकाको निर्णयानुसार स्वीकृत गरी लागु गरिने छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

(क) यो कार्यविधीको नाम “छथर जोरपाटी गाउँपालिकाको सरसफाई तथा फोहर व्यवस्थापन कार्यविधी २०७६” रहने छ ।

(ख) यो कार्यविधी छथर जोरपाटी गाउँपालिकाको कार्यपालिकाको बैठक बाट स्वीकृत भए पछि लागु हुने छ ।

२. परिभाषा

विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधीमा,

(क) “ऐन” भन्नाले “स्वास्थय तथा सरसफाई ऐन, २०६५” सम्झनु पर्दछ ।

(ख) “फोहोरमैला व्यवस्थापन ऐन” भन्नाले नेपाल सरकारको “फोहोरमैला व्यवस्थापन ऐन २०६८” सम्झनु पर्दछ ।

(ग) “स्थानिय सरकार संचालन ऐन” भन्नाले “स्थानिय सरकार संचालन ऐन, २०७४” सम्झनु पर्छ ।

(घ)“गाउँपालिका” भन्नाले छथर जोरपाटी गाउँपालिकालाई सम्झनु पर्छ ।

(ङ) “अध्यक्ष” भन्नाले छथर जोरपाटी गाउँपालिकाको अध्यक्ष लाई सम्झनु पर्छ ।

(च) “सार्वजनिक नीजि साझेदारी” भन्नाले सार्वजनिक क्षेत्र (गाउँपालिका) र नीजि क्षेत्रका वीचमा कुनै काम गर्ने सम्बन्धमा कानून बमोजिम आपसी सहमतिमा हुने लाभ, लागत र जोखीमको साझेदारीलाई सम्झनु पर्दछ ।

(छ) “स्वीपर” भन्नाले यस गाउँपालिकाको स्वीपर अथवा कुचिकार भई काम गर्न नियुक्त कर्मचारी सम्झनु पर्छ ।

(ज) “अधिकार प्राप्त निकाय वा ब्यक्ति” भन्नाले यस कार्यविधीले तोकेको केही वा सबै कार्यको कार्यान्वयनका निम्ति गाउँपालिकाले तोकेको कुनै संस्था, अधिकारी वा कर्मचारीलाई जनाउनुका साथै यस शब्दले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई समेत जनाउने छ ।

(झ) “टोलविकास संस्था” भन्नाले सहरी समाज परिचालनको माध्यमद्वारा निश्चित प्रक्रिया पुरा गरी स्थानीय स्तरका सबै घर धुरी सदस्य रहने गरी स्थापना भई गाउँपालिकामा सुचिकृत भएका सामुदायिक संस्थालाई जनाउने छ ।

(ञ) “नीजि क्षेत्र” भन्नाले नाफा कमाउने वा नकमाउने गरी स्थापना भएको कम्पनी वा टोलविकास संस्था वा क्लब वा सामाजिक संघ संस्था लगयात यसले राष्ट्रिय अन्तराष्ट्रिय संघ संस्था समेतलाई जनाउने छ ।

(ट) “वातावरण भन्नाले” प्राकृतिक, सांस्कृतिक र सामाजिक प्रणालीहरु, आर्थिक तथा मानवीय क्रियाकलापहरु र यिनका अवयवहरु तथा ती अवयवहरुको बीचको अन्तरक्रिया तथा अन्तर सम्बन्ध सम्झनु पर्छ ।

(ठ) “तोकिएको वा तोकिदिएको” भन्नाले वेला वेलामा वातावरण, जलबायू अनुकूल र फोहरमैला व्यवस्थापनका सम्बन्धमा गाउँपालिकाले निर्णय गरी तोकिएको वा तोकिदिएको बिषयलाई जनाउने छ ।

परिच्छेद- २

फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

३. **यस कार्यविधीको पालना गर्नु सबैको कर्तव्य हुने** : यस स्थानिय तहमा स्थायी वा अस्थायीरुपले बसोवास गर्ने, उद्योग, ब्यापार, ब्यवसाय गर्ने, अध्ययन, औषधोपचार, पर्यटन तथा ब्यवसायीकरुपले आवत जावत गर्ने आदि सबैले फोहोर मैला ब्यवस्थापन सम्वन्धि देहाय बमोजिमको कार्य अनिवार्य गर्नु पर्नेछ ।

१. जथाभावि फोहरमैला फाल्न वा विसर्जन गर्न नपाइने : उद्योग, ब्यापार ब्यवसाय, पसल, भवन आदिबाट निस्कने फोहोरलाई सार्वजनिक स्थल, सडक, सडक किनारा पेटी, सडक नाला, खाली स्थान, कुनाकाप्चा आदि स्थलमा फाल्न, राख्न, वा थुपार्न पाईने छैन । आ-आफ्नो घर, पसलका कुहिने प्रकृतिको फोहोरलाई एउटा डष्टवीन (टोकरी) मा र नकुहिने प्रकृतिको फोहोरलाई अर्को डष्टवीन (टोकरी) मा राखी गाउँपालिकाको सरसफाई कर्मचारी वा साधन आए पछी जिम्मा लगाउनु पर्नेछ ।

२. सरसफाईकर्मीहरुले टोल, सडक सफाई गरी गैसकेपछी कुनै पनि किसिमको फोहोर घर, पसल वाहिर वा सार्वजनिक स्थलमा राख्न फ्याक्न, थुपार्न पाइने छैन ।

३. सडक वा अन्य सार्वजनिक स्थानमा दिशा पिसाव गर्न गराउन पाइने छैन ।

४. तोकिएको स्थान भन्दा वाहेक सडक वा अन्य सार्वजनिक स्थानमा पसल राखी कुनै पनि किसिमको ब्यवसाय गर्न पाईने छैन ।

५. सडक वा अन्य सार्वजनिक स्थानमा सडेगलेका फलफूल, तरकारी, हाडखोर वा अन्य कुनै पनि चिज बस्तु फाल्न थुपार्न पाइने छैन ।

६. सेफ्टी ट्याङ्की वा शौचालयबाट निस्कने फोहोर जथाभावी बाहिर वा ढलमा निस्कासन गर्न पाउने छैन ।

७. अस्पताल, नर्सिङ्गहोम, निजी क्लिनिक वा डिष्पेन्सरीबाट निस्कने संक्रामक र खतराजन्य फोहोर सडक, वा अन्य सार्वजनिक ठाउँमा फाल्न, वा निश्कासन गर्न पाइने छैन । त्यस्ता फोहोरको सुरक्षीत तवरले अन्तिम निस्कासन गर्ने ब्यवस्था सम्वन्धित निकायहरुले आफुले नै गर्नु पर्नेछ । स्वास्थ्य केन्द्रका संक्रामक फोहोरहरु कुनै पनि हालतमा अन्य फोहोरहरुसंग निश्कासन गर्न पाईने छैन ।

८. औद्योगिक प्रतिष्ठान, उद्योगबाट निस्केका फोहोरमैला जथाभावी फाल्न, राख्न वा निस्कासन गर्न पाईने छैन । उद्योग खोल्दाको वखतको शर्त एवं वातावरण संरक्षण सम्वन्धि ऐन नियम कार्यविधीमा ब्यवस्था भए बमोजिम त्यस्ता फोहोर मैलालाई अन्तिम निष्कासन गर्ने ब्यवस्था सम्वन्धित प्रतिष्ठान वा उद्योगले गर्नु पर्ने छ ।

९. उद्योग, पसल, घर, सार्वजनिक प्रतिष्ठान, सरकारी र गैरसरकारी प्रतिष्ठान, विद्यालयहरुलाई अनिवार्य रुपमा डष्टवीन(टोकरी) कन्टेनर वा कम्पोष्ट वीन राख्न गाउँपालिकाले अनिवार्य गर्न सक्ने छ ।

१०. गाउँपालिकाले संकलन भएको फोहोरमैलालाई ब्यवस्थित रुपले तह लगाई गाउँ सौन्दर्य, वातावरणीय स्वच्छता र सार्वजनिक स्वास्थ्यमा सुधार ल्याउने उद्देश्यले संभाब्य र उपयुक्त ठहरिएको एक वा एक भन्दा बढी स्थानमा कम्पोष्ट चेम्वर, फोहोर मैला स्थानान्तरण केन्द्र र अन्तिम निस्काशन स्थल (Land Fill Site) को ब्यवस्था गर्न सक्ने छ ।

११. गाउँपालिकाले फोहोर मैलालाई श्रोत (घर पसल आदि) मा नै कुहिने, नकुहिने र सीसाजन्य गरी छुट्ट्याउने आदेश दिई सोही अनुसार संकलन गरी त्यसलाई ब्यवस्थित गर्ने छ वा कुहिने प्रकृतिको फोहोरलाई श्रोतमा नै कम गर्न एक चुलो एक कम्पोष्टवीनको नीति लागु गर्न सक्ने छ ।

१२. गाउँपालिकाले संकलन भएको फोहोरमैला तोकिएको स्थानान्तरण केन्द्रमा जम्मा गरी छुट्याई त्यसको अन्तिम निस्काशनको समुचित ब्यवस्था गर्ने छ ।

१३. गाउँपालिकाले निजी वा सार्वजनिक फोहोर मैलाको कारणबाट मानव, पशुपंक्षी, बोटविरुवा वा अन्य तवरले प्राकृतिक सन्तुलनमा प्रतिकुल प्रभाव पर्ने गरी वा पारेमा वा पर्ने भएमा प्रदुषण निवारणको लागि आवश्यक ब्यवस्था गर्ने छ ।

१४. गाउँपालिकाले सार्वजनिक स्वास्थ्यलाई ध्यानमा राखी निजी वा सार्वजनिक क्षेत्रमा हानिकारक फोहोर मैला राख्न, फाल्न, गाड्न, पोल्न वा कुनै किसिमबाट संचय, निस्कासन वा नष्ट गर्न निषेध गर्न सक्ने छ ।

१५. गाउँपालिकाले गाउँक्षेत्रमा फोहोर मैला ब्यवस्थित वा नियन्त्रण गर्ने कार्यको दैनिक रुपमा निरीक्षण गर्न वा आवश्यकता अनुसार निरीक्षण टोली खटाउन वा स्थानीय टोलविकास संस्थालाई जिम्मेवारी दिन सक्नेछ । यसकार्यमा सहयोग गर्नु सबैको प्रमुख कर्तब्य हुने छ ।

१६. गाउँपालिकाले उपलब्ध गराएको सडक, फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा ढल निर्माण आदि सेवा उपयोग गर्ने उद्योग, व्यवसाय र गाउँवासीहरुले गाउँपालिकाले समय समयमा आर्थिक ऐनमा निर्धारण गरे बमोजिमको सेवा शुल्क बुझाउनु पर्ने छ ।

१७. गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्रका पुनः प्रयोग हुन सक्ने मालसामान संकलन गर्ने संकलनकर्ता (कवाडीवाला) लाई प्रोत्साहित गर्न सक्ने छ ।

१८. वातावरण तथा सरसफाईलाई प्रतिकुल पर्ने गरी अनुसुची-१ बमोजिमको उद्योग ब्यापार व्यवसाय संचालन गर्न रोक लगाउन सकिने छ ।

१९. सार्वजनिक स्थल, सडक, नाला र भवनलाई असर पर्ने गरी निर्माण सामाग्री, यातायातका साधन आदि राख्न पाइने छैन ।

२०. सार्वजनिक स्थल, सडक, नाला र भवनलाई अवरोध हुर्ने गरी चौपाया बाध्ने, चराउने, पगाहा लगाउने वा राख्न पाईने छैन ।

२१. टोल विकास संस्था गठन नभए सम्मका लागि स्थानिय समूदायलाई टोल विकास संस्थाको रुपमा विकास गर्न सकिने छ ।

४. विशेष सरसफाई क्षेत्र तोक्न सक्ने :-

क) स्थनिय तहको सौन्दर्यतालाई बचाई स्थनिय तहको इज्जत प्रतिष्ठा बृद्धिका लागि आफ्नो क्षेत्रको मुख्य भाग, सार्वजनिक ऐतिहासिक मठ मन्दिर एवं प्राकृतिक सौन्दर्य क्षेत्रलाई चार किल्ला तोकी गाउँपालिकाले विशेष सरसफाई क्षेत्र घोषणा गर्न सक्नेछ ।

ख) विशेष सरसफाई क्षेत्र घोषणा भएको महत्व र संवेदनशीलतालाई ध्यानमा राखी गाउँपालिकाले त्यस्तो स्थानमा कुनै पनि किसिमको फोहोर मैला फाल्न, थुपार्न वा अनुसुची-१ बमोजिमको कुनै काम गर्न गराउन निषेध गर्न सक्नेछ ।

ग) कुनै टोलविकास संस्था वा वडासमिति वा सामाजिक संघ संस्थाबाट विशेष सरसफाई क्षेत्र तोक्न अनुरोध भई आएमा गाउँपालिकाले विशेष सरसफाई क्षेत्र तोक्न सक्नेछ ।

घ) ठोस फोहोरमैला ब्यवस्थापन र सरसफाईमा उत्कृष्टता हासिल गर्ने वडा समिति वा टोलविकास संस्था वा सामाजिक संघ संस्थालाई गाउँपालिकाले पुरस्कृत र प्रोत्साहित गर्न सक्ने छ ।

५. फाहोर उत्पादन गर्ने प्रकृतिका व्यवसाय संचालन

(क) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र इजाजत लिएर व्यवसाय संचालन गर्दा सार्वजनिक जनस्वास्थ्यमा प्रत्यक्ष प्रभाव पार्ने प्रकृतिका व्यवसाय जस्तै होटल, रेष्टुरा, मिठाई पसल, माछामासु विक्री पसल आदी सञ्चालन गर्ने व्यक्तिले देहाय बमोजिमको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

१. व्यवसाय स्थल स्वच्छ र सफा राख्नु पर्नेछ ।

२. विक्री गर्ने बस्तु वा खानेकुरालाई राम्रोसंग छोपेर वा जालि भएको दराजमा बन्द गरी राख्नु पर्नेछ । अन्यथा विक्री वितरणमा गाउँपालिकाले बन्देज लगाउन सक्ने छ ।

३. काम गर्ने व्यक्तिको व्यक्तिगत सरसफाईमा विशेष ध्यान दिनु पर्ने छ जस्तैः लुगा सफा हुनु पर्ने छ र हात खुट्टाको नङ काटेको हुनु पर्नेछ ।

४. खाने बस्तु तयार गर्ने, पकाउने र भाडा माझ्ने ठाउँ विक्री गर्ने वा खाने ठाउँ भन्दा कम्तिमा ५ मिटरको दुरीमा हुनु पर्नेछ ।

५. पसलको भुई, पकाउने ठाउँ सजिलोसंग सफा गर्न हुने र गर्न सकिने हुनु पर्दछ साथै पसलमा पर्याप्त मात्रामा पानीको नियमित आपुर्ति भएको हुनु पर्नेछ ।

६. पकाउने, खाना ल्याउने (वेटर), प्याक गर्ने, तौलने व्यक्तिलाई एप्रोन लगाउन गाउँपालिकाले क्रमशः अनिवार्य गर्न सक्नेछ ।

७. खाने, पकाउने र पसलमा प्रयोग हुने औजार तथा भाडाकुडा सफा गरी सकेपछि त्यसलाई पोटास पानीमा पखालेर सफा कपडाले पुछेर मात्र पूनः प्रयोगमा ल्याउनु पर्नेछ ।

८. खाने ठाउँको टेवल सफा गर्दा एन्टिसेप्टीक औषधीको प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।

९. काम गर्ने व्यक्तिहरुको हरेक ६/६ महिनामा स्वास्थ्य परीक्षण गराउनु पर्नेछ । घातक सरुवा रोग लागेको व्यक्तिलाई काममा लगाउन पाइने छैन ।

१०. वासी सडेगलेका तथा झिंगा भन्केको खानेकुरा वा स्वास्थ्यका लागि हानीकारक भनि प्रमाणित रंग, रसायन वा अन्य कुनै अखाद्य बस्तु प्रयोग गरिएको खानेकुरा, वासी सडेगलेका, झिंगा भन्केका माछा मासु, रोगलागि मरेका पशुपन्छीको मासु वा वासी मासु बेच्न पाइने छैन ।

११. पानी सफा र पिउनलायकको हुनु पर्ने छ ।

१२. पसल अगाडीको नालामा नियमित रुपमा सफा गर्नुका साथै फिनेल वा किटनासक औषधी छर्किनु पर्ने छ ।

१३. पसल र कोठाहरु पर्याप्त मात्रामा हावा र प्रकाश छिर्ने गरी बनाइएको हुनु पर्ने छ ।

१४. पसलको भुई सिमेण्ट प्लाष्टर हुनुका साथै पसलमा पर्याप्त मात्रामा पानीको नियमित आपुर्ति भएको हुनु पर्ने छ ।

१५. पसलमा ब्यवस्थित शौचालयको समुचित प्रवन्ध भएको हुनु पर्नेछ ।

१६. पसलमा विक्री गरिने बस्तुहरुको मुल्य सूची, गाउँपालिकाबाट प्राप्त इजाजत पत्र सबैले देख्ने ठाउँमा अनिवार्य रुपले राख्नु पर्नेछ ।

१७. पसलहरु विशेष परिस्थितीमा बाहेक विहान ५ बजे देखी राती बढीमा १० बजेसम्म मात्र खुल्ला राख्न पाइने छ ।

१८. पसलबाट निस्किएको फोहोरलाई ब्यवस्थित गर्न डष्टवीन (टोकरी), कन्टेनरको ब्यवस्था गर्नु पर्नेछ । जथाभावी फोहोर फाल्न पाइने छैन ।

१९. कुहिने जातीको फोहोरलाई कम्पोष्ट वीनमा राखी कम्पोष्टीङ्ग गर्ने ब्यवस्था ब्यवसायी आफैले मिलाउनु पर्नेछ ।

२०. होटल पसल अगाडि वा सडक किनारामा चुलो बाल्न, सेकुवा आदि पोल्न र सडक पटि लाछी गास्न पाईने छैन ।

२१. उपभोक्ता संरक्षण ऐन नियमको उलंघन नहुने गरी उद्योग ब्यापार ब्यवसाय गर्नु पर्ने छ ।

ख) एकै प्रकृतिका ब्यवसायलाई एउटै क्षेत्रमा संचालन गर्दा फोहोर मैला ब्यवस्थापन कार्यमा सरलता आउने हुँदा फोहोर बढीमात्रामा पैदा हुने ब्यवसायहरु जस्तैः तरकारी पसल, माछा मासु पसल, कपाल काट्ने शैलुन, जस्ता ब्यवसायहरु गाउँपालिकाले निश्चित क्षेत्रमा मात्र ब्यवसाय गर्न पाउने गरी क्षेत्र निर्धारण गर्न सक्ने वा गाउँपालिकाको निश्चित क्षेत्रमा कुनै ब्यवसाय संचालन गर्न निषेध गर्न सक्नेछ ।

ग) पशु बध गर्दा गाउँपालिकाले तोकेको स्थानमा बध गरी सके पछि त्यसबाट निस्किएको फोहोर मैला गाउँपालिकाले तोकेको स्थानमा लगी जम्मा वा अन्तिम नष्ट गर्नु पर्नेछ । यो सुविधा उपलब्ध गराए वापत गाउँपालिकाले सरसफाई सेवा शुल्क लगाउन सक्ने छ ।

घ) गाउँको मुख्य क्षेत्र वा मन्दिर वा सामुदायीक विद्यालय वा क्याम्पस वा अस्पताल वा सरकारी भवन वा सार्वजनिक शौचालय आदि को १०० (सय) मिटर वरपर माछा मासु काटमार वा विक्री वितरण गर्न पाईने छैन ।

परिच्छेद-३

६. सार्वजनिक नीजि साझेदारी सम्बन्धी व्यवस्था

(क) गाउँको फोहरमैला व्यवस्थापनका लागि गाउँपालिकाले सार्वजनिक निजी साझेदारीको अवधारणामा कार्य गर्न गराउन सक्ने छ ।

ख) यसरी सार्वजनिक नीजि साझेदारीको अवधारणामा कार्य गर्दा गराउँदा सार्वजनिक नीजि साझेदारी योजना सञ्चालन तथा व्यवस्थापन २०७५, आर्थिक प्रशासन नीयमावली २०६४ लगायत अन्य प्रचलित नेपाल कानुन बमोजिम हुने छ ।

ग) सार्वजनिक नीजि साझेदारीमा कार्य गर्दा गराउँदा लाभ, लागत र जोखिम दुबै पक्षामा रहने गरी व्यवस्थापन गरिने छ ।

घ) सार्वजनिक नीजि साझेदारीमा कार्य गर्दा गराउँदा सके सम्म स्थानीय स्तरमा रहेका नीजि क्षेत्रलाई साझेदारको रुपमा लिइने छ ।

ङ) स्थानीय क्लब, सामुदायिक संस्था, टोलविकास संस्था, गैर सरकारी संस्था वा नाफा आर्जन गर्ने उद्देश्यले स्थापना भएका कम्पनीहरु वा अन्य स्थानीय तथा वाह्य संघ संस्थाहरुलाई नीजि क्षेत्रका रुपमा लिन सकिने छ ।

च) विभिन्न स्थानमा फरक फरक नीजि क्षेत्र परिचालन भएको अवस्थामा सबैको कार्य प्रति एक रुपता ल्याउनका लागि सबै साझेदारहरुको संलग्नतामा गाउँ स्तरीय संयन्त्र तयार गरी सोही संयन्त्र मार्फत सार्वजनिक नीजि साझेदारीका क्रियाकलापहरुलाई व्यवस्थित र नियमित गर्ने व्यवस्था गाउँपालिकाले मिलाउन सक्नेछ ।

छ) फोहोर मैला व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिकाले फोहरमैला उत्पादक सँग सरसफाई सेवा शुल्क लिनेछ । यसरी लिने शुल्क गाउँपालिकाले तोकिदिए बमोजिम हुने छ ।

ज) सहज र सरल रुपमा फोहरमैलाको व्यवस्थापन गर्ने प्रयोजनका लागि गाउँपालिकाले गाउँवासीलाई अनुसुची-२ वमोजिमको सरसफाई शुल्क भुक्तानी परिचय पत्र उपलब्ध

गराउन सक्ने छ । यसरी परिचय पत्र उपलब्ध गराउँदा गाउँपालिकाले उक्त परिचय पत्रको बहु उपयोग हुने गरी तयार गर्ने छ र यसको प्रयोग गाउँपालिकाको सम्पुर्ण सेवा सुविधा सँग जोडन सक्ने छ ।

परिच्छेद - ४

प्लाष्टिक झोला तथा प्लाष्टिकका बस्तुहरुको प्रयोग र त्यसको नियमन सम्बन्धी व्यवस्था

७. प्लाष्टीक झोला प्रयोग गर्न निषेध

क) सार्वजनिक स्वास्थ्य तथा वातावरणीय संरक्षणलाई ध्यानमा राखी तोकिएको मापदण्ड भन्दा कम गुणस्तरको प्लाष्टीकको झोला, थैला आदि विक्री वितरण तथा प्रयोगमा रोक लगाईने छ ।

ख) माछा, मासु, विस्कुट, पाउरोटी, चाउमीन आदि बस्तुहरु कम गुणस्तरको प्लाष्टिकको झोला थैला आदिमा पोकोपारी वा वण्डल बाँधी वा प्याक गरी विक्री वितरण वा प्रयोग गर्न पाइने छैन ।

ग) खाद्यपदार्थ तथा जुत्ता, लत्ताकपडा लगायतका बस्तुहरु साथै कम्पनीबाट प्याकिङ्ग भै आएका प्लाष्टीक आदि जथाभावी फ्याक्न, थुपार्न, जलाउन बस्तीमा फ्याक्न पाइने छैन ।

घ) माथी (ग) मा उल्लेखित कम्पनीबाट प्याकिङ्ग भै आएका प्लाष्टीक आदि एकत्रित गरी गाउँपालिकाको सरसफाई टोलीलाई छुट्टै जिम्मा लगाउनु पर्नेछ वा आफै तहलगाउनु पर्नेछ ।

ङ) प्लाष्टिक झोलाहरु जो पुनरचक्रण गर्न नसकिने प्रकृतिका हुन्छन तिनीहरुको प्रयोगमा गाउँपालिकाले पुर्ण रुपमा रोक लगाउन सक्ने छ ।

च) कुने चिज वस्तु प्याकिंग भई आएका प्लाष्टिकजन्य पदार्थहरु प्रयोग कर्ताले सुरक्षित रुपमा भण्डारण गरी त्यसलाई विक्रि वितरण गर्ने व्यवस्था आफैले मिलाउनु पर्ने छ ।

ज) पुनर चक्रण गर्न सकिने प्लाष्टिकहरु उपभोग कर्ताले आफै विक्रि वितरण गर्न नसक्ने भएमा त्यस्ता प्लाष्टिकहरु अन्य फोहरमैलामा नमिसाई गाउँपालिकाले तोकि दिएको स्थान सम्म पुऱ्याउनु पर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित उपभोग कर्ताको हुने छ ।

झ) प्लाष्टिक जन्य बस्तुहरु गाउँपालिकाले तोकि दिएको स्थानबाट मात्र पुनर चक्रणको लागि संकलन गर्न सकिने छ । यसरी संकलन गर्दा गाउँपालिकाले तोकिदिएको शुल्क तिर्नु पर्ने व्यवस्था लागु गर्न सकिने छ ।

ञ) कुनै पनि प्रकारका प्लाष्टिक जन्य बस्तुहरु अन्य फोहरमैला सँग मिसाई राख्न पाइने छैन । यसलाई छुट्टै पोका, भाँडा वा वोरामा राखी गाउँपालिकाबाट खटिने फोहरमैला संकलकलाई अन्य फोहरमैला भन्दा अलग गरी उपलब्ध गराउनु पर्ने छ ।

परिच्छेद - ५

८. वातावरण संरक्षण एवम जलवायू अनुकूलका सम्बन्धमा :-

क) गाउँलाई हरियाली हराभरा वनाउनका लागि टोल विकास संस्था वा उपभोक्ता समिति वा सामाजिक संघ संस्था वा वडावासीहरुले आ-आफ्नो टोल, सडक किनार सार्वजनिक स्थलमा बृक्षारोपण गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । त्यस्को संरक्षणको लागि गाउँपालिकाले टोकरी उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

ख) आफ्नो भवन अगाडी सार्वजनिक स्थान, सडक किनारामा आफै बृक्षारोपण गरी संरक्षण गरी ५ फिटको रुखजातिको विरुवा हुर्काएमा गाउँपालिकाले प्रति विरुवाको हिसावले पुरस्कारको ब्यवस्था गर्ने छ । तर बृक्षारोपण गरेको अवस्थामा गाउँपालिकालाई जानकारी गराएको हुनु पर्ने छ ।

ग) छथर जोरपाटी गाउँको बातावरणलाई स्वच्छ, सफा र हराभरा राख्न सो संग प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा सरोकार भएका उद्योग ब्यवसाय, एवं सरकारी, गैह्रसरकारी संघसंस्था समितिहरुको प्रतिनिधित्व रहने गरी गाउँपालिका प्रमुखको संयोजकत्वमा **वातावरण संरक्षण एवम् जलवायू अनुकूलन समिति** गाउँपालिकाले गठन गर्न सक्ने छ । सो समितिले वातावरण संरक्षणको विषयमा राय सल्लाह र सुझाव गाउँपालिकालाई दिनेछ ।

घ) भवन निर्माण इजाजत-पत्र दिंदा घरको परिसर भित्र कम्तिमा २ (दुई) वटा रुखजातिका विरुवा रोप्न गाउँपालिकाले अनिवार्य गर्न सक्नेछ ।

ङ) सार्वजनिक स्थल र सडक किनारामा बृक्षारोपण गर्दा गाउँपालिकाको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

च) जलवायू परिवर्तन बाट पर्ने प्रतिकुल असरलाई न्यूनिकरण गर्न गाउँपालिका आफैले वा विभिन्न साझेदारहरु सँग मिलि अनुकूलन कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने छ ।

छ) सडक लगायतका सार्वजनिक निमार्ण गर्दा विक्षारोपण गर्ने विषयलाई आयोजनाको अभिन्न अंगको रुपमा स्थापित गरीने छ ।

परिच्छेद - ६

९. छाडा तथा बहुला कुकुर नियन्त्रण :-

क) गाउँवासीले पालेको कुकुरलाई गाउँपालिकाले तोकिदिए बमोजिमको पेटी अनिवार्य रुपले बाँध्नु पर्नेछ ।

ख) गाउँवासीले पालेको कुकुरलाई समय समयमा रेविज विरुद्धको सुई लगाउनु पर्नेछ ।

ग) पेटी नवाधिएका वा छाडा छाडिएका वा बहुला कुकुरहरु गाउँपालिकाले नियन्त्रण तथा नियोजन गर्न सक्नेछ ।

घ) घर पालुवा कुकुरहरुले गर्ने फोहोर सम्बन्धित धनिले नै व्यवस्थापन गर्नु पर्ने छ । यसरी व्यवस्थापन गर्दा सार्वजनिक जग्गा वा सडक क्षेत्रमा गर्न पाईने छैन ।

१०. छाडा पशुपंक्षी नियन्त्रण

क) विभिन्न किसिमका महामारी फैलन सक्ने, वाली विरुवा नोक्सान पार्ने, सार्वजनिक यातायात पैदलयात्रीहरुलाई कठीनाई पुऱ्याउने वा गाउँक्षेत्रको स्वच्छता र सौन्दर्यतामा खलल पुऱ्याउने हिसावबाट सुंगुर वंगुर हाँस, घोडा, खच्चर, गधा, गाई, भैसी, बाखा जस्ता चौपाया र पंक्षी छाडा छोड्न पाइने छैन ।

ख) गाउँको सौन्दर्यता र जन स्वास्थ्यलाई ध्यानमा राखी कुनै खास स्थान वा क्षेत्रमा विशेष पशुपंक्षी पाल्न गाउँपालिकाले रोक लगाउन सक्नेछ ।

ग) गाउँपालिकाले गाउँक्षेत्र भित्र छाडा छाडिएका चौपायालाई पक्राउ गरी कान्जीहाउसमा राख्ने छ ।

घ) कान्जी हाउसमा थुनामा रहेको चौपाया बारे ७ (सात) दिने सार्वजनिक सूचना गरी लिन आउने अन्यथा लिलाम विक्री हुने सार्वजनिक सूचना गर्नेछ ।

ङ) ७ दिनको म्याद भित्र चौपाया धनीले चौपाया बुझी नलगेमा त्यस्को ३ दिन भित्र सार्वजनिक डाक बढावढ गरी कार्यालयले लिलाम विक्री गर्नेछ ।

च) कान्जी हाउसको महसुल दर गाउँपालिकाले तोके बमोजिम हुने छ ।

छ) लिलाम विक्रीबाट प्राप्त रकम कसैको क्षतिपूर्ति दिनु पर्ने भए दिई वाँकी सम्पूर्ण रकम गाउँपालिकाको कोषमा आम्दानी वाधिने छ ।

ज) लिलाम विक्रीको सम्पूर्ण प्रकृया पुरा गर्दा पनि कुनै चौपाया लिलाम विक्री हुन नसकेमा गाउँपालिकाले प्रचलित कानूनले निषेध गरेका चौपाया वाहेकलाई मार्न वा जुनसुकै प्रकृया अवलम्वन गरी गाउँपालिका वाहिर पुऱ्याउन सक्नेछ ।

झ) गाउँपालिकाक्षेत्र भित्र छाडा छाडिएका चौपायाहरु समातेर ल्याउने कर्मचारी, ब्यक्ति, संघसंस्थालाई गाउँपालिकाले प्रोत्साहन पुरस्कार प्रदान गर्नेछ ।

११. लास जलाउने, गाड्ने र मरेका चौपाया गाड्ने

क) गाउँपालिकाले गाउँपालिका र गाउँपालिकावासीको हित, समुन्नती, वातावरणीय पक्ष तथा सार्वजनिक स्वास्थ्यलाई ध्यानमा राखी शवदाहा तथा शव गाड्ने स्थल तोक्न सक्ने छ ।

ख) गाउँपालिकाले तोकेको स्थल वाहेक अन्यत्र शवहरु दाहासंस्कार गर्न वा गाड्न पाइने छैन ।

ग) सार्वजनिक स्वास्थ्यलाई ध्यानमा राखी लास जलाउँदा पुरै जलाउनु पर्नेछ तथा गाड्ने संस्कार भएकाले पनि कुनै जनावरले खोतल्न नसक्ने गरी गाड्नु पर्नेछ ।

घ) गाउँपालिकाले सार्वजनिक स्वास्थ्य स्थितिलाई ध्यानमा राखी मरेका चौपाया पंक्षी गाड्ने स्थल तोक्न सक्ने छ । तोकेको स्थल वाहेक अन्यत्र गाड्न पाइने छैन ।

ङ) गाउँपालिकाले तोकेको स्थलमा शवहरु दाहासंस्कार गर्दा वा गाड्दा वा मरेका चौपायाहरु गाड्दा गाउँपालिकाले सेवा शुल्क निर्धारण गर्न सक्नेछ । यस प्रकारको सेवाको उपयोग गरेको अवस्थामा तोकिएको शुल्क बुझाउनु पर्नेछ ।

१२. तुल, साइनवोर्ड आदि सम्वन्धी ब्यवस्था

क) कसैले पनि गाउँपालिकाको स्वीकृति वेगर गाउँपालिका क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक वा पर्ति जमिन वा खम्वा, ल्याम्प पोष्ट, पर्खाल, भित्ता, फुटपाथ वा अन्य कुनै सार्वजनिक भवनको भित्ता वा छतमाथि आफ्नो उद्योग ब्यवसाय, ब्यापारको विज्ञापन वा प्रचार प्रसार हुनेगरी तुल, साइनवोर्ड, होडिङ्गवोर्ड वा अन्य कुनै प्रचार सामाग्री खडा गर्न वा जडान गर्न हुँदैन ।

ख) सामाजिक सद्भाव अभिबृद्धी गर्न वा सार्वजनिक स्वस्थ्य वा उपयोगीताको दृष्टीबाट कुनै तुल, साइनवोर्ड, होडिङ्गवोर्ड वा अन्य यस्तै प्रचार सामाग्री हटाउन उपयुक्त छ भन्ने लागेमा त्यस्तो गर्न सम्वन्धित ब्यक्तिलाई आदेश दिन सक्नेछ र सो आदेशको पालना गर्न सम्वन्धित ब्यक्ति वा संस्थाको कर्तब्य हुनेछ ।

ग) १३ 'ख' बमोजिमको आदेश पालना नभएमा गाउँपालिकाले हटाई ताकिएको जरिवाना समेत लगाउन सक्ने छ ।

घ) गाउँपालिकाले सार्वजनिक वा पर्ति जमिन वा खम्वा, पर्खाल, भित्ता, फुटपाथ वा अन्य कुनै सार्वजनिक भवनको भित्ता वा छत माथि आफ्नो उद्योग ब्यवसाय वा ब्यापारको विज्ञापन वा प्रचार प्रसार हुने गरी साइनवोर्ड तुल, होडिङ्गवोर्ड वा अन्य यस्तै प्रचार सामाग्री खडा गर्न वा जडान गर्न तोकिएको शुल्क बुझाएमा म्याद तोकी इजाजत दिन सक्ने छ । तर गाउँको सुन्दरता र सुरक्षामा आँच आउने गरी इजाजत दिईने छैन ।

ङ) सार्वजनिक स्वास्थ्य हानी पुऱ्याउने खाल्का धुम्रपान, मध्यपान, सुर्ती जस्ता विज्ञापन वा प्रचारका तुल, पर्चा, होडिङ्गवोर्ड, साइनवोर्ड वा अन्य यस्तै प्रचार सामाग्री खडा गर्न वा जडान गर्नमा गाउँपालिकाले प्रतिवन्ध लगाउन सक्ने छ ।

१३. खोलानालामा विषादी, विद्युतीय धराप प्रयोग गर्न निषेध

क) गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका खोलानाला पोखरी, दह, तलाउ, ताल आदिमा विषदी वा विद्युतीय धराप प्रयोग गरी माछा मार्न पाइने छैन ।

१४. उपभोक्ता हित समिति गठन :-

क) उपभोक्ताको हक हित संरक्षण गर्नका लागि गाउँ प्रमुखको संयोजकत्वमा सम्वद्ध सरकारी गैह्रसरकारी निकायका प्रतिनिधि, प्रहरी प्रशासनका प्रतिनिधि, उपभोक्ता संस्थाका प्रतिनिधी, स्वास्थ्य निकाय र उद्योग बाणिज्य संघका प्रतिनिधि साथै नीजि क्षेत्रका प्रतिनिधी आदि हरु सदस्य भएको उपभोक्ता हित संरक्षण समिति गाउँपालिकाले गठन गर्न सक्ने छ ।

ख) माथि (क) मा उल्लेखित समितिले उपभोक्ताहरुलाई चेतनशिल, जागरुक बनाउन विविध उपायका कार्यक्रमहरु अगाडी सार्नेछ ।

१५. अटेरी ब्यक्तिको कालो सूचीमा नामदर्ता:-

क) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र जथाभावी फोहोर मैला गर्ने वा यस कार्यविधीको उलंघन गर्ने ब्यक्ति, संघ संस्थालाई सो नगर्नका लागि गाउँपालिकाले सूचना गर्ने छ । सूचना प्राप्त गरी सकेपछी पनि सम्पर्क नगर्ने वा निर्देशन, सूचनाको उलंघन गर्ने ब्यक्ति संघ संस्थाको नाम गाउँपालिकाले अटेरी ब्यक्तिको कालो सूचिमा दर्ता गर्नेछ । अटेरी ब्यक्ति, संघ संस्थाले तोकिएको कार्य गाउँ सम्मका लागि वडा समिति तथा गाउँपालिकाबाट कुनै किसिमको सिफारिस वा सुविधा प्रदान गरिने छैन ।

१६. दण्ड सजाय

क) ऐन तथा नियमावली बमोजिम तोकिएको कामकुराहरु उलंघन गर्ने ब्यक्ति वा संघ संस्थालाई सोही ऐन नियमावलीमा तोकिएबमोजिमको दण्ड जरीवाना हुने छ । यस कार्यविधीमा उल्लेख भएका काम कुराहरुको उलंघन गर्ने ब्यक्ति ब्यवसाय, संघसंस्थालाई प्रहरी वा सम्वन्धित शाखाबाट प्रतिवेदन तयार गरी सम्वन्धित वडा समितीको सिफारिसमा गाउँ प्रमुखले फोहरमैला व्यवस्थापन ऐन २०६८ बमोजिम दण्ड जरीवाना वा सजाय गर्न सक्ने छ ।

ख) क बमोजिमको जरिवाना रकम असुल नभएसम्म यसै कार्यविधीको बुँदा नं.१५ अनुसार अटेरी ब्यक्तिको सूचीमा लगत राखी गाउँपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधा रोक्का राखिनेछ साथै सरकारी बाँकी सरह असुल उपर गर्नका लागि प्रचलित कानुन बमोजिम आवश्यक कारवाही अघि बढाईने छ ।

ग) यस कार्यविधीमा उल्लेख भएको कुराहरुमा सोही बमोजिम र अन्य कुराहरुको हकमा ऐन बमोजिम भए नभएको निरीक्षणका लागि गाउँपालिकाबाट पदाधिकारी, कर्मचारी तथा

गाउँप्रहरी निरीक्षण गर्न आएको समयमा घरमालिक वा मेनेजर वा सम्वन्धित व्यक्तिले आवश्यक सहयोग गर्नु पर्नेछ ।

१७. जरिवाना :-

गाउँसभा बाट पारित विनियोजन ऐन अनुसार तोकिएको सरसफाई सेवा शुल्क आर्थिक वर्ष सुरु भएको ६ महिना अगावै शुल्क बुझाएमा तोकिएको शुल्कमा १०% छुट गर्न सकिनेछ तर एक आर्थिक वर्ष भित्र तोकिए बमोजिमको शुल्क नबुझाएमा प्रत्येक वर्ष १०% का दरले थप जरिवाना लागाइ असुल उपर गरिनेछ ।

१८. बचाउ :-

क) यस कार्यविधीमा लेखिए बमोजिमको हकमा यसै बमोजिम लागु हुने छ ।

ख) ऐन तथा नियमावलीमा उल्लेख भएजति सोही बमोजिम लागु हुनेछ ।

ग) माथि (क) र (ख) मा उल्लेख भए बमोजिम वाहेक अन्यको हकमा प्रचलित ऐन कानुन बमोजिम हुने छ ।

अनूसूची - १

परिच्छेद - २ को १८ संग सम्वन्धित

गाउँपालिकाले निश्चित क्षेत्रमा संचालन गर्न निषेध गर्न सक्ने कार्य वा व्यवसायहरु

१. सुंगुर, वंगुर, हाँसपालन आदि व्यवसायहरु

२. इटाभट्टा, सेलरमिल, कोइला जम्मा गर्ने व्यवसायहरु

३. तरकारी पसल (हटिया र सब्जी मण्डी वाहेक अन्यत्र)

४. माछा मासु पसलहरु

५. चर्को आवाज, ध्वनी तथा बढी मात्रामा धुलो निस्कने खालका फर्निचर आदि व्यवसाय

६. ग्रीलपत्ती काट्ने, सडकको वरपर खुल्लारुपमा फलामको वेल्डिङ्ग गर्ने कार्य वा व्यवसाय

७. मुख्य, मुख्य सडकमा मेकानिकल वर्कसप, टायर मर्मत आदि कार्य वा व्यवसायहरु

८. गाउँको सौन्दर्य वा जनस्वास्थ्यमा असर पार्ने खालका अन्य कुनै कार्य वा उद्योग वा व्यवसायहरु ।

अनुसूची-२

परिच्छेद -३ को ज सँग सम्बन्धित

छथर जोरपाटी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
जोरपाटी, धनकुटा

घरधनी/सरोकारवालाको नामः.....................................

ठेगानाः...

सरसफाई शुल्क भुक्तानी विवरण

सि.नं.	मिति	शुल्क भुक्तानी अवधि		रकमर रू.	बुझिलिनेको सही	कैफियत
		देखि	सम्म			